

Noter vers. 2.0

Grevens Fejde – Lars Bisgaard

Alle citater er nænsomt tillempet nutidig dansk retskrivning

S. 1: I bogen er bragt en akvarel af borgruinen Hjortholm. Det er det forkerte billede, da det bragte billede forestiller Hjortholm på Samsø. Det i bogen omtalte Hjortholm, er nemlig placeret ved Lyngby og Furesøen på Sjælland.

Vi beklager fejlen og bringer her det korrekte billede.

Hjortholm Voldsted ved Lyngby med Furesø i baggrunden.



Ole Jørgen Rawert (1786-1851) /Det Kgl. Bibliotek

S. 5ø: Hovedværket om Joachim Rønnow er Hans Knudsens fra 1840. Det kan med fordel suppleres med P.G. Lindhardts afsnit om samme i: *Nederlagets mænd*, fra 1968. Hjortholmbrevet er trykt i *Aktstykker*, 1, af Paludan-Müller 1853, s. 82-84.

S. 5m: Citatet er fra Claus Holms brev til Bernt von Mehlen af 30. maj 1534, *Aktstykker*, 1, s. 80-82. Oversættelsen er fra Paludan-Müllers *Grevens Fejde*, 1, 1853, s. 203. Originalt citat: ”... dat de warldt jn dusent Jahrenn So wol nicht gestann hefft vmme dennemarcken tho gewinnen vnnd Schwedenn [Verden har i tusinde Aar ikke staaet saa gunstig for at vinde Danmark og Sverrig som nu]”.

S. 5n: Citatet fra Arild Huitfeldt er fra *En kaart Historiske Beskriffuelse/ Paa hues merckeligt/ som sig Aarlige under Kong CHRISTIAN den Tredje / Danmarckis / Norgis / Vendis oc Gottis Konning*

etc haffuer tildragit, trykt København 1595. Ordvalget optræder i Fortalen: ”Greffuens Feyde... andre... den Lybske Feyde”.

S. 8. Om konglomeratstaten se Gustafsson 2000.

S. 10m: Citeret efter Erik Kjersgaard. De første Oldenborgere, 1488-1533, *Politikens Danmarkshistorie*, 5, København 1963, s. 536.

S. 11ø: *Lektor Povl Helgesens historiske Optegnelsesbog sædvanligvis kaldet Skibykrøniken*. Paa Dansk ved A. Heise, Københavns 1890-91, s. 111. Alle overskrifter i dette kapitel er hentet fra værket, hhv. s.156, 107. Original citat: ”Hr Tyge... nedhuggede omtrent 2200 af dem”, 174 og 142.

S. 11ø: Kaare Rübner Jørgensens disputats fra 2017, Københavns Universitet, om karmelitermunken bærer dette navn.

S. 11m: Den almindelige formulering i tidens gavebreve er, at ”Guts tieniste ma øges och thes wthermere wpholdes”, som en donator skrev til Helligåndsklostret i Aalborg. *De danske Helligaandsklostre*, Diplomatariet nr.174, 28. juli 1481, s. 65.

S. 11n: Den seneste antologi om emnet på dansk grund, se *Pilgerreisen im Mittelalter*, udg. Tore Nyberg e.a., Syddansk Universitetsforlag 2003.

S. 11n: Regnskab er udgivet af Kurt Hector i ’Die Kirche und das Kirchspiel Gettorff im ausgehenden Mittelalter, *Jahrbuch der Heimatgemeinschaft des Kreises Eckernförde*, 19. årgang 1961, s. 7 ff.

S. 12ø: Det tyske materiale er stort, se f.eks. Johannes Mötsch, *Die Wahlfahrt zu Grimmelthal – Urkunden, Rechnungen, Mirakelbuch*, Köln 2004.

S. 12n: Holger Fr. Rørdam, ’Om Beskatningen af Kirkerne og Plyndringen af deres Klenodier i Kong Frederik I’s Tid’, *Ny Kirkehistoriske Samlinger*, 4, 1867-1868, s. 26-45. Joachim Rønnows accept af sølvskatten er bevaret.

S. 12n: *Skibykrøniken*, s. 156.

S. 13ø: Caspar Paludan-Müller har udførligt behandlet emnet i *Herredagene i Odense 1526 og 1527 – Et Bidrag til en kritisk Behandling af den danske Reformationshistorie*, Videnskabernes Selskabs Skrifter 1857.

S. 13m: Lyby Christensens disputats *Vi evangeliske*, er hovedværket, når det gælder Frederik 1.s kirkepolitik.

S. 13n: Niels Knud Andersen har indgående behandlet skriftet i sin disputats *Confessio Hafniensis* fra 1954.

S. 14ø: Her citeret fra min artikel ’En vestfynsk fejde – Anden del, årene 1521-1529’ *Fynske Årbøger*, 2016, s. 99.

S. 14m: A. Heise, ’Bondeopløb i Jylland i Kong Frederik den førstes Tid’ *Historisk Tidsskrift* 4. rk., 5. bd. 1877, s. 269-332.

S. 14n: Generelt for forhold vedr. Christian 2. henvises til min biografi af samme navn fra Gads Forlag, 2019.

S. 15ø: For sognekirkens administration henvises til min artikel 'Sogn, fællesskab og gavegivning i dansk senmiddelalder', trykt i *Danmark og Europa*, udg. v Per Ingesman og Bjørn Poulsen, Aarhus 2000, s. 336-360.

S. 16ø: For en knap adelig som Niels Clementsen kunne det gå så godt, at han både blev landsdommer og kom i rigsrådet. Se *Samlinger til jydsk Historie og Topografi*, 2. rk., bd. 1, 1886-88, s. 143-251.

S. 16m: Rørdam 1867-68 (note t. s. 12), s. 42.

S. 16m: *Krøniken om gråbrødrenes fordrivelse*, oversat fra latin af H. Heilesen 1967. Mendikanterne er senest behandlet af Morten Larsen 'Continuity or Change? The Danish Franciscans and the Lutheran Reformation' og Johnny G.G. Jakobsen 'The Dominicans and the Reformation in Northern Europe' i: *The Dissolution of Monasteries*, eds. Per Seesko et al., Syddansk Universitetsforlag 2019, s. 75-120.

S. 16n: Reformerne er behandlet af Christina Lysbjerg Mogensen, 'Christian II's Land- og Bylov: En acceleration af centraliseringen' *Temp – Tidsskrift for Historie*, nr. 9, 2014, s. 5-22. samt i hendes ph.d.-afhandling fra 2016 *Idealstat og Lov* fra Aarhus Universitet.

S. 17m: Kompagniets traktat, se N.J. Ekdahl, *Christiern II:s Arkiv*, I-IV, Stockholm 1835-1842, ss.1329-1333.

S. 18ø: De endelige kontrakter med København og Malmø er dateret 23. december 1523 med ikrafttræden 6. januar 1524. Formuleringen er, at når overgivelsen har fundet sted, ”tha mwe och schulle the nyde, bruge och beholde alle the ffriidtheder, priuilegier, skraar och forseglinger, szom thennum aff arrilldt tiidt aff fframffarne herrer och konningere heer vdi Danmarck naadeligenn och gunstteligenn vntte och giffuede ere.” Her citeret fra brevet til København, s. 33.

S. 18m: Se *Kong Frederik den Førstes Registranter*, Udg. Kr. Erslev & W. Mollerup, Kjøbenhavn 1879, hhv. s. 33 og 36.

S. 18n: Medlemslisterne er trykt i *Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen*, udg. C. Nyerup, I, Kjøbenhavn 1895-99, ss. 652-706. Gildet er behandlet af Bodil Frandsen, *Til glæde og salighed. Guds Legemslav i Aalborgs senmiddelalder*, Aalborgbogen 2007.

S. 19n: Malmøfreden 1512 var en anden forudsætning. Her havde Lübeck måttet love krigsskadeserstatninger i 12 år til Danmark som følge af en tabt krig mellem parterne 1510-1511. Bisgaard 2019 (note 15), s. 117.

S. 20ø: Fremstillingen her hviler på Wolf-Dieter Hauschild i: *Lübeckische Geschichte*, udg. Antjekatrin Grassmann, Lübeck 1988, ss. 377-391.

S. 21ø: En af de mange bøger om Søren Norby er Niels H. Kragh-Nielsen, *Søren Norby – en handlingens mand på Christian 2.s tid*, København 2010.

S. 21n: Ian Peter Grohse, ”Kristian 2.s sak mot Joachim Wullenwever”, *Historisk Tidsskrift* (Oslo), 2022, 1, s. 7-20.

- S. 23n: A. Heises disputats fra 1877 *Kristian den Anden i Norge og hans Fængsling* er stadigvæk hovedværket.
- S. 26n: Stadfæstelsesbrevet er trykt hos Knudsen, 1840, s. 152 f.
- S. 27ø: *Skibykrøniken*, s. 141.
- S. 28ø: Samme, s. 160.
- S. 28ø: Materialet er trykt hos C.F. Allen, *De tre nordiske Rigers Historie under Hans, Christiern den Anden, Frederik den Første, Gustav Vasa, Grevefeiden, 1497-1536*, 1-5, Den Gyldendalske Boghandel, København 1864-1872, 2, s. 586-594. For selve herredagen, se Bisgaard 2019, s. 129-131.
- S. 28m: Herredagen 1533 er udførligt behandlet af Heise 1873, s. 222-517.
- S. 28n: Dette var sket allerede i forbindelse med Frederik 1.s håndfæstning af 10. august 1523.
- S. 28n: Kun to udsendinge var inviteret, Wulf Pogvisch og Melchior Rantzau, se Heise 1873, s. 317. Johan Rantzau og Wolfgang v. Utenhof deltog også med i egenskab af at have len i Danmark.
- S. 29n: Heise 1873, s. 317.
- S. 30ø: Samme, s. 342 ff.
- S. 30m: Heise opdelte herredagens deltagere i partier efter, hvordan de stillede sig i religionssagen. Da Heise nyder stor autoritet, har de fleste historikere siden ureflektet fulgt ham.
- S. 31ø: Trykt hos Heise 1873, s. 474-475.
- S. 31m: Behandlet hos Heise, s. 332 ff.
- S. 31m: Citeret efter Heise 1873, s. 273.
- S. 31m: Dommen af 14. juli er trykt i *Ny kirkehistoriske Samlinger* 3, s. 13-16 (Rørdam Tavsen). Den seneste større behandling af Hans Tausen er Rasmus H.C. Dreyer, *Hans Tausen mellem Luther og Zwingli*, Syddansk Universitetsforlag 2020.
- S. 33n: *Aktstykker* I, s. 21-23.
- S. 34m: Ibidem, s. 6-7 og 29-31. For en udførlig undersøgelse af Albrechts politik, se Lutz Sellmer: *Albrecht VII von Mecklenburg und Die Grafenfehde (1534-1536)*, Kieler Werkstücke Reihe A, Band 22, Peter Lang 1997.
- S. 34m: Albrecht (VII) ville selvfølgelig ikke præsenteres med arabertal. Det samme gælder Karl V og Henrik VIII. Danske konger har det fordi de begyndte at skrive med arabertal og forkastede romertal på et senere tidspunkt end andre fyrstehuse i Europa, som var begyndt med romertal og holdt fast i dem.
- S. 35ø: Allerede 6. august 1533 skrev kejser Karl om ægteskabsplanerne, 11. september frarådede regentinden det. Storesøsterens bryllup fandt sted september 1535.
- S. 35m: *Aktstykker*, 1, s. 41.

- S. 36m: Paludan Müller, *Grevens Feide*, 1, s. 168.
- S. 36n: Pantsættelsen af Bornholm fra dansk side skete for at bevare kontrollen over Gotland, som Søren Norby overdrog til Frederik 1. for at holde lybækkere og svenskere ude.
- S. 37ø: Fremstillingen her bygger på *Lübeckische Geschichte* 1988, s. 396 ff.
- S. 37m: Samme, bl.a. s. 398 ff.
- S. 37m: *Aktstykker*, 1, s. 16-21, godkendt denne dag af kejseren, aftalen underskrevet 9. september.
- S. 37n: Afsnittet bygger på Paludan-Müller *Grevens Feide*, 1, s. 133-166.
- S. 40ø: *Aktstykker*, I, s. 50-51. De nævnte adelsmænd var Truid Ulfstand fra Skåne, Niels Lunge fra Sjælland og Axel Juul fra Himmerland (sidstnævnte sad i kancelliet).
- S. 40m: *Skibykrøniken*, s.168; Rübner Jørgensen, 2017, 2, s. 415 f.
- S. 40n: Danske Samlinger, 2. II, 1872-73, s. 354-56.
- S. 41ø: *Aktstykker*, I, s. 70-71.
- S. 42ø: Werner Storkebaum, *Graf Christoph von Oldenburg*, Oldenburg 1959 leverer et godt overblik af grevens liv.
- S. 42m: Samme, s. 15. Det er Phillip Melanchthon, der udtaler dette om greven.
- S. 42m: Samme, s. 25 ff.
- S. 42n: Paludan-Müller, *Grevens Feide*, 1, s. 159.
- S. 42n: Storkebaum 1959, s. 36.
- S. 43ø: Paludan-Müller, *Grevens Feide*, 1, s. 136. Wullenwevers tilbud er oplyst af ham selv i det forhør, han efter sit fald blev underlagt.
- S. 43m: Samme, s. 160 f.; Henrik Lundbak, *Såfremt som vi skulle være deres lydige borgere*, Odense 1985, s. 112.
- S. 43n: *Seekriege der Hanse*, Konrad Fritze & Günter Krause, Militärverlage der DDR 1988, s. 192.
- S. 43n: Dette afviger fra Paludan-Müllers fremstilling, se *Lübeckische Geschichte*, s. 401 ff.
- S. 43n: Paludan Müller, *Grevens Feide*, 1, s. 159 ff.
- S. 44ø: *Seekriege*, 1988, s. 193.
- S. 44m: *Aktstykker*, II, s. 15-16. Brevet er dateret 6. juni.
- S. 44n: Knudsen 1840, s. 167-170. Johan Urne på Københavns Slot er endnu mere kommanderende, se *Aktstykker*, II, s. 20. Overgivelsesbrevet, se Samme, I, s. 101.
- S. 45n: Paludan-Müller, *Grevens Feide*, 1, s. 219-220.
- S. 46n: Samme, s. 225-230.

- S. 46n: Samme, s. 246. Fremstillingen er et sammendrag af s. 239-249.
- S. 48ø: *Aktstykker*, I, s. 42-43. Af dette brev, som er udateret, fremgår det, at Clemens er ”i tjenst mett the Hollendere”.
- S. 48m: *Skibykrøniken*, s. 48.
- S. 48n: For disse henvises til Poul Thestrups *Rinds Herreds Krønike*, der er udgivet i uddrag af O. Nielsen i *Samlinger til Jydsk Historie og Topografi*, bind 1 1866-67, s. 337-374.
- S. 49ø: Heise 1875, s. 324.
- S. 49m: Problematikken er behandlet af Hans Henrik Appel, *At være almuen mægtig: De jyske bønder og øvrigheden på reformationstiden*. Odense 1991.
- S. 49m: *Rinds Herreds Krønike*, s. 344.
- S. 49n: Mikael Venge, ’Clementsfejden og Caspar Paludan-Müller’, *Historie Jyske Samlinger* 1981, s. 10.
- S. 50ø: *Aktstykker*, I, s. 206.
- S. 50m: *Aktstykker*, I, s. 84-85.
- S. 50n: *Aktstykker*, I, s 105-106.
- S. 52ø: *Den danske Rigslovgivning 1523-1558*, København 2015, s. 150-152, her s. 151.
- S. 54m: *Grevens Feide*, 1, s. 221f.
- S. 55n: Samme, s. 197 ff.
- S. 56ø: Det såkaldte Schmalkaldiske forbund. Se herom Thorkild C. Lybys disputats: *Vi Evangeliske*, Århus 1993.
- S. 56ø: *Grevens Feide*, 1, s. 265-74.
- S. 56m: Samme, s. 272.
- S. 56n: Samme, s. 278 f.
- S. 56n: Torben Bramming, *Rantzau den hellige kriger*, København 2016, s. 193.
- S. 57m: Om Albrecht VII’s deltagelse i Grevens Fejde, foreligger nu den tyske dissertation Sellmer 1999, her især kapitel 6, s. 106-119.
- S. 57n: Den såkaldte Stockelsdorfske fred.
- S. 57n: *Lübeckische Geschichte* s. 405; *Seekriege der Hansa*, s. 194 f.
- S. 58ø: Mikael Venge, Clementsfejden og Caspar Paludan-Müller, *Historie Jyske Samlinger* 1981, s.1-36, her s. 15. Af regnskaber ses, at Rantzau passerede Gottorp før 9. november. Hertil Bang 1915-17.
- S. 58m: Samme, s.16. Fremstillingen følger Venge i det følgende.

- S. 58n: *Grevens Feide*, 2, s. 468-470.
- S. 59n: Venge 1981.
- S. 60ø: Oversættelsen her fra Heise 1905, s. 360. Mere præcis end Bøgner i Hardsyssel årbog 1967-68, gengivet hos Bramming 2016, s. 199.
- S. 60m: Sellmer 199, s. 145 ff., særligt 149 ff.
- S. 60n: Samme, s. 152 f. Kocks sendte hele tre breve om sagen den 17. november, kun et af disse er i *Aktstykker* hos Paludan-Müller.
- S. 62m: Samme, s. 155.
- S. 62m: Samme, s. 162 f. Fremstillingen hos Sellmer bliver her noget farvet.
- S. 62m: *Aktstykker*, I, s. 250. Skatteansættelserne er svært gennemskuelige. Hos Huitfeldt er de givetvis overdrevne, men da Tyge Krabbe omtales som god for 3.000 mark i et brev fra Gustav Vasa, må oplysningerne have en kerne af sandhed.
- S. 62n: Således Sellmer 1999, s. 163 f.
- S. 63ø: Sellmer 1999, s. 170-173.
- S. 63n: Grundigt behandlet af Knud J.V. Jespersen, "Henry VIII of England, Lübeck and the count's war, 1533-1535", *Scandinavian Journal of History* 6, s. 243-275.
- S. 64ø: *Aktstykker*, 1, s. 258 ff., 296-303, 2, s. 48 ff. Sellmer 1999, s. 194 f.
- S. 64m: Vasas øverstbefalende for flåden skulle bl.a. tilse, at de svenske skibe kun blev brugt i krigsøjemed mod Lybæk.
- S. 64m: Sellmer 1999, s.197.
- S. 64n: Samme, s. 200 ff.
- S. 65ø: Huitfeldt 1595, uden paginering. Alle har siden taget hans oplysninger for gode varer. Er man kritisk, går passagen fra Helnæs lige op til det af greven kontrollerede Hagenskov Slot, hvorfor man kan undres over, at Rantzau turde gå den vej.
- S. 65ø: *Aktstykker*, 2, s. 67 ff. Brev er stilet til borgerne i Næstved - 19. april 1535, og Christian forsvarer sig med, at den hob mennesker, der dér blev slaget, ikke var faldet, om styrkerne fra Assens var blevet hos dem.
- S. 65ø: Trykt hos Vedel Simonsen, *Fyens Vilkaar i den saa kaldte Grevens Feide*, Kjøbenhavn 1813, s. 94 ff. Herrederne er: Skam, Hindsholm, Skovby og Lunde. Det er påfaldende, at de herreder omkring Assens og Middelfart ikke er under kontrol.
- S. 65m: *Aktstykker*, 1, s. 367 f.
- S. 65m: Sellmer 1999, s. 198 f.
- S. 65m: Samme, s. 198.

- S. 65n: Paludan-Müller, *Grevens Feide*, 1, s. 413.
- S. 66ø: Samme, s. 427.
- S: 66ø: *Danske Magazin*, I, 1745, s. 253.
- S. 66m: Paludan-Müller, *Grevens Feide*, 1, s. 428.
- S. 67ø: *Aktstykker*, 1, s. 300.
- S. 71n: Sellmer 199, s. 231.
- S. 71n: Det gjaldt bl.a. biskop Ivar Munck i Ribe og Anders Bille på Sjælland. Österreichisches Staatsarchiv Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Registratur Belgien PC 4.
- S. 72ø: Sellmer 1999, s. 233
- S. 72m: Samme, s. 234 f. Albrechts ret skulle naturligvis købes ud.
- S. 73ø: *Grevens Feide*, 2, s. 83 f.
- S. 74ø: Heise 1905, s. 382.
- S. 74m: Heise 1905, s. 373.
- S. 74n: *Grevens Feide*, 2, s. 255 ff.
- S. 75ø: *Danske Kancelliregistranter 1535-1550*, udg. Kr. Erslev & W Mollerup, København 1881-82., s. 3-6.
- S. 75ø: Sellmer 1999, s. 299.
- S. 75m: *Grevens Feide*, 2 s. 177.
- S. 75m: *Danske kancelliregistranter*; s. 9-10.
- S. 75n: *Grevens Feide*, 2, 170 f.
- S. 76ø: De var foreløbige, og Christian løb siden fra løftet.
- S. 76ø: *Grevens Feide*, 2, s. 173.
- S. 76ø: Samme, s. 184.
- S. 76m: Samme, s 184-191; Sellmer 1999, s. 301 f.
- S. 76n: *Grevens Feide*, 2, s. 211-16, 238.
- S. 77ø: *Grevens Feide*, 2, s. 211-237. Omfattende behandlet her.
- S. 77m: Samme s. 199 ff; Sellmer 1999, s. 323.
- S. 77m: *Grevens Feide*, 2, 306 ff.
- S. 77n: *Grevens Feide*, 2, s. 321.
- S. 77n: Sellmer 1999, s. 316 ff.

- S. 78ø: *Grevens Feide*, 2. s. 314; Sellmer 1999, s. 328 ff. Ole Peter Grell har i artiklen 'Jørgen Kock. En studie i religion og politik i reformationstidens Danmark', i *Festskrift til Poul Enemark*, Århus 1983, s. 113-126, argumenteret for, at Kock blev tvunget til at forblive i København.
- S. 78m: Samme, Sellmer 1999, s. 319-321.
- S. 78n: Samme, s. 337 ff.; *Grevens Feide*, 2, s. 337-349.
- S. 79ø: Samme, s. 308 ff.
- S. 79n: Eksemplerne her er fra Heise 1905, s. 379.
- S. 80ø: Samme, s. 379 f.
- S. 80m: Samme, s. 380 f.
- S. 80n: Sellmer 1999, s. 361 oplyser, at hertugen først afsejlede 5. august pga. manglende vind.
- S. 83m: Fortællingen er kun kendt fra anklageskriftet mod bisperne, men på grund af den korte tid mellem nedskrivning og hændelse, er den formentlig rigtig nok.
- S. 84n: Samme, s. 7.
- S. 85m: Talen er trykt hos Holger Fr. Rørdam, *Historiske Kildeskrifter og Bearbejdelser af dansk Historie især fra det 16. Aarhundrede*, I-IV, København 1873ff, I, s.133-199, her s. 143 [Monumenta].
- S. 85n: Samme, s. 146.
- S. 85n: Samme, s. 147.
- S. 86ø: Troels Dahlerup, Den danske reformation i dens samfundsmæssige sammenhæng, i *Reformationsperspektiver*, Acta Jutlandica LXII, 3, Teologisk serie 14, Aarhus 1987, s. 65-79.
- S. 86ø: Monumenta, s. 150.
- S. 86m: Samme, s. 164-183.
- S. 87ø: Møllerup 1905, s. 16 ff.
- S. 87m: Martin Schwarz Lausten, *Religion og Politik. Studier i Christian III's forhold til det tyske rige i tiden 1544-1559*, København 1977.
- S. 91n: P.G. Lindhardt, *Nederlagets mænd. Det katolske bispevældes sidste dage i Danmark*, København 1968, s. 138.
- S. 92m: Carl S. Petersen, Herman Veigere, *Dansk Biografisk leksikon*.
- S. 92n: Henrik Veiger-Smiths krönika, i *Meddelelser fra Skåne* 1, 1869, s. 24-26.
- S. 93ø: Seneste behandling Lars Bisgaard, "Christian 2. og aben. Melanchtons historieskrivning og Hans Svaning", i: *Krig, Rom og cola, et festskrift til Nils Arne Sørensen*, red. L. Nyholm Kallestrup, Maibom Madsen & Klaus Petersen, Syddansk Universitet 2021, s. 209-226.

S. 93m: Arild Huitfeldt, ”Christiern II’s Historie”, *Danmarks Riges Krønike* (1596), Rosenkilde og Bagger København 1976, fortalen, uden paginering.

S. 93n: *Erasmus Lætus, skrift om Christian IVs fødsel og dåb* (1577), udg. og oversat af Karen Skovgaard-Petersen & Peter Zeeberg, Det danske Sprog og Litteraturselskab, København 1992, s. 220-363.

S. 94m: *Aktstykker 1-2, Grevens Feide 1-2*, op. cit.

S. 95ø: C.F. Allen, *Haandbog i Fædrelandets Historie*, 6. udg. 1863, Kjøbenhavn, s. 305-312.

S. 95ø: Se Heises bidrag som Bondeopløb, Herredagen, *Danmarks Riges Historie* 1905.

S. 98n: Erik Arup *Danmarks Historie II B, 1524-1624*, København 1961, s. 470-480.

S. 98n: Svend Cedergreen Bech, *Reformation og Renæssance*, Politikens Danmarks Historie 6, København 1963, s. 34.

S. 99ø: Værkerne her er så mange, at fuldstændighed vil sprænge pladsen. Alex Wittendorff har været en hovedskikkelse og vigtige bidrag er kommet fra Hans Henrik Appel, *At være Almuen mægtig – de jyske bønder og øvrigheden på reformationstiden*, Landbohistorisk Selskab 1991 (et modsvar til Lars Tvede Jensen: *Jylland i Oprør Skipper Clement-fejden 1534*, Historisk Revy 1985) og Henrik Lundbak, *...Såfremt som vi skulle være deres lydige borgere*, Odense 1985.

S. 99n: Vedel Simonsen 1813, s. 5 og 8.